
JE OBRANA PROTI VYSOCE PŘESNÝM ZBRANÍM AKTUÁLNÍ?

Zkušenosti z oblasti vojenského umění získané ve válce vedené USA a dalšími spoje nečlenskými státy pověřenými OSN proti Iráku v roce 1991 staví do popředí z ryze vojenského hlediska "organizačně technické" otázky obrany proti vysoce přesným zbraním (VPZ), neboť se ukázaly být vysoce aktuálními právě nyní, v době přípravy nového operačního předpisu Československé armády. Redakce si proto dovoľila využít, redakčně zpracovat a upravit článek plukovníka profesora Kazimíra Nožka, zveřejněný v polské Myśli Wojskowej č. 3/88.

Pojem "obrana proti vysoce přesným zbraním" (OPVPZ) je zcela nový; proto je také diskutabilní, ba dokonce rozporuplný. Nutnost ji definovat a zavést do teorie i praxe operačního umění a taktiky vyplývá z toho, že tyto zbraně budou používány v širokém rozsahu, zvláště pak úderné průzkumné systémy, ať již v době přípravy, či při vedení operací a boje.

V současných podmínkách aktivní obrany proti vysoce přesným zbraním bude jedním z hlavních prvků boje za zvýšení možností vojsk k odrazení nenadálého napadení protivníkem.

První podmínkou uskutečnění obrany vojsk proti VPZ, zvláště pak proti úderným palebným systémům (ÚPS), je jejich důkladná a všestranná znalost, obzvláště jejich organizační struktury, rozmístění v terénu, způsoby a možnosti činnosti.

Především je nutné znát jejich slabé a silné stránky tak, aby bylo možné slabé stránky využít k účinné činnosti proti nim nebo protiakci, a silné - racionálně oslabit nebo nanést účinný úder těm prostředkům (prvkům), v nichž spočívá síla daného systému.

Je nutné zdůraznit, že nebezpečí účinného použití VPZ, zvláště ÚPS, se zvyšuje vzhledem k tomu, že jednotlivé systémy mají vysokou možnost se doplňovat nebo zdvojit při vedení palebných úderů.

Vzhledem k tomu, že působení těchto výjimečně hrozných konvenčních zbraní ruší meze mezi zbraněmi hromadného ničení, je nutné, aby byl zahájen racionální boj s těmito zbraněmi jak v oblasti fyzického ničení a umlčování, tak i při "pasivní" obraně a ochraně.

Historické i současné skutečnosti svědčí o tom, že v boji s novými strašnými zbraněmi bylo nejlepšími výsledky dosaženo tehdy, když byly spojeny aktivní a pasivní formy působení a protičinnosti. Tak např. vzniklo PVO, PTO, protivýzvědná ochrana, obrana proti radioelektronickému působení atd.

V souvislosti s tím je vhodné, aby v boji proti VPZ se dovedně spojila opatření, která je aktivně fyzicky ničí a umlčují s "pasivním" působením a protičinností, jež nazýváme OPVPZ. Cílem obrany tedy bude ničit VPZ se současným rozhodným snižováním jejich úderných možností, včetně ochrany a obrany objektů (cílů) proti jejich působení a účinkům.

Co nejlepší uskutečňování tohoto cíle je nezbytné, neboť v současné době jiné možnosti prostě neexistují, aby byla zachována životaschopnost a odolnost vlastních vojsk se

zabezpečení jejich bojeschopnosti až po splnění úkolů při utrpění minimálních vlastních ztrát. Určitě mimo ničení VPZ a ochrany proti nim, zvláště ÚPS, bude nutné zavést určité změny v taktické a operační činnosti vojsk i ve velitelské a štábní práci.

V první řadě je však třeba organizovat a vést **aktivní obranu proti VPZ**, dovedným spojením aktivních a "pasivních" forem sloučených do určitého přesně vypracovaného systému.

Pokud započítáme OPVPZ do druhů operačního a bojového zabezpečení, lze potom odvodit prvky a opatření, které by toto nové zabezpečení vytvářelo. Zdá se, že k nim bude patřit:

- zjišťování VPZ a průzkumných systémů, zvláště ÚPS;
- boj s protivníkovým průzkumem a protičinnost vůči němu;
- rozdělení objektů VPZ k ničení a umlčování jednotlivými druhy ozbrojených sil a vojsk, organizačními stupni, ale také prvky operační a bojové sestavy;
- určení, vyčlenění a organizování sil a prostředků, které jsou určeny především k ničení a umlčování jednotlivých prvků a zařízení VPZ, zvláště ve vztahu k ÚPS;
- využití ochranné obranných vlastností terénu k ochraně a ukrytí proti působení průzkumných systémů, zvláště elektronických a radiotelevizních, ale také i proti účinkům úderů VPZ;
- vhodné rozmístění organizačních útvarů a prvků operační a bojové sestavy při přesku-pování (pochodu), v prostorech rozmístění (soustředování) při vedení operace a boje;
- organizování zvláštní radioelektronické ochrany, zvláště u hlavních objektů operační a bojové přípravy;
- široké používání účinných způsobů operačního a bojového maskování;
- vytváření zvláštních léček a tepelných imitátorů i imitátorů pohybujících se cílů, různých koutových odrazečů, zvláštních sestav, které pohlcují a rozptylují elektromagnetickou energii;
- široké použití tepelných a dýmotvorných prostředků;
- odstraňování účinků po úderech VPZ.

Samozřejmě, že lze namítnout, že mnohé uvedené prvky a opatření tvoří systémovou součást činností jiných druhů operačního a bojového zabezpečení, či dokonce bojového využití jednotlivých druhů vojsk. Při hlubším hodnocení lze tvrdit, že neexistuje v čisté formě žádný prvek zabezpečení operační a bojové činnosti. Uvedené prvky obrany proti VPZ, by měly být vzaty v úvahu velitelem při tvorbě rozhodnutí, plánování operace a boje, zadávání bojových úkolů, vedení průzkumu a organizaci součinnosti. Proto také v hodnocení úkolu a situace je nutné věnovat pozornost obraně proti VPZ. To umožní přijmout správný zámysl a rozhodnutí, ale i zpracovat příslušné dokumenty štábem. Zdá se, že zvláštní bod k OPVPZ není třeba v rozkaze (směrnici) formulovat. Ale je nutné jej zapracovat do úkolů, které jsou jednotlivým vykonavatelům zadávány. Samostatný bod k OPVPZ by měly obsahovat podklady, které jsou formulovány k operačnímu zabezpečení a bojové činnosti vojsk. Také v organizaci součinnosti by bylo účelné věnovat zvláštní pozornost, sladění způsobů činnosti při plnění úkolů obrany proti VPZ.

V rozhodovacím procesu musí rozhodnutí problému OPVPZ mít důležité postavení, ať již ve vztahu k dovednému (racionálnímu) způsobu spojení fyzického ničení a umlčování VPZ, zvláště PS a ÚPS, nebo uskutečnění pasivních opatření, či činností, které zabezpečují účinnou obranu a ochranu proti jejich působení.

Vzhledem k tomu, že VPZ mohou být užity v okamžiku zahájení války, musí být při organizování obrany vzaty v úvahu jejich možnosti, dokonce již v době, kdy vojska přicházejí do vyšších stupňů bojové připravenosti a mobilizačního rozvinování, přemísťování (pochodu), v průběhu přípravy a vedení operace (boje).

V rozporu se zvyklostmi, místo aktivních fyzických způsobů umlčování a ničení VPZ, pasivní opatření k ochraně a obraně vojsk proti VPZ, je zaměření článku na (z operačního a taktického hlediska) směry jejich fyzického umlčování a ničení.

Při organizování a vedení OPVPZ, od času dosažení plné bojové pohotovosti, při přesku-
pování až po dosažení cíle operace (boje) je především třeba dovedně využít topogra-
fickogeografické a operačnětaktické vlastnosti terénu. Na první místo patří terénní vlastnosti
poněvadž je nejjednodušší a nejlacinější, ale přitom spolehlivý způsob obrany a ochrany
vojsk proti úderům VPZ. Výzkumy svědčí o tom, že dovedné využití ochranných vlastností
terénu může před průzkumem a palebným úderem VPZ snížit jejich účinky, tedy i ztráty od
10 do 50 % i více, avšak pod jednou podmínkou. Je nutné prostě dokonale znát TTD VPZ,
zvláště PS a ÚPS, mít znalosti o trénu o jeho vlastnostech, které snižují jejich účinky, ruší
nebo snižují možnosti průzkumu, řízení a přesného navedení na cíl prostředky palebného
úderu. To je nepochybně výjimečně těžký problém, neboť nová technika VPZ vyžaduje, aby
tak, jak se čte mapa (terén) z hlediska možností působení tankových a mechanizovaných
vojsk, byla čtena z ochranného obranného hlediska proti VPZ, zvláště PS a ÚPS.

Mimo tvaru a pokrytí terénu by měly být v mapě označeny radioelektronické stíny a stupeň
viditelnosti radioelektronickými, radiotelevizními a infračervenými prostředky. Zdá se, že je
dnes zcela možné takové označení a čtení map. V současných podmínkách při výběru os
přesunů prostorů rozmístění a soustředění vojsk a tylových zařízení, čáry rozvinutí, stanovení
obránných čar nebo směrů útoků, je nutné vzít v úvahu ochranné a obranné vlastnosti terénu
proti úderům VPZ. Proto také první činností při organizování obrany proti VPZ bude připravení
map a zanesení příslušných údajů. Na mapě musí být výrazně označeny pásy radiolokačního
stínu, lesy a prostory, které snižují tepelný kontrast objektů, sídlíšť a terén, který se dá snadno
deformovat proti radioelektronickému a tepelnému zjištění.

Přesné hodnocení terénu dle této mapy není možné bez počítače. Takováto "počítačová
mapa" poslouží k racionálnímu využití nebo deformaci terénu z hlediska ochrany proti
technickým průzkumným prostředkům a na vedení VPZ protivníka. Co však je nejdůležitější
při jejím použití, je získávání nutných údajů ve výjimečně krátké době, které by posloužily při
plánování, rozmísťování vojsk a tylových zařízení, velitelských stanovišť a spojovacích uzlů,
výběr stanovišť odpalovacích zařízení raket, míst vedení průzkumu i radioelektronického
vyřazení útvarů REB, skladů a základů různého druhu atd.

Velmi pozorně je třeba přitom využít málo členitý terén k rozmístění ať již prvků uskupení,
tak i velitelských míst, spojovacích uzlů a tylových zařízení.

Důležitým prvkem bude také záměrné deformování kontrastu terénu rozmístěním různých
koutových odrazečů, imitátorů a používání dýmových aerosolů.

S využitím terénu v OPVPZ jsou úzce spjata maskovací opatření taktického i operačního
charakteru. Hlavním úkolem maskování při přípravě operace a boje je ukrytí vojsk a tylových
objektů včetně uvedení protivníka do omylu ve vlastních předpokládaných a skutečných
činnostech. Vzhledem k ohromným možnostem PS a ÚPS, bude jedním z nejdůležitějších
úkolů maskování vyloučit (nebo alespoň omezit) demaskující rysy uskupení vojsk a jednotli-
vých cílů včetně vytvoření klamných objektů, přípravy různých palebných léček, a také
deformování objektů. Racionální využití dýmů všeho druhu musí být široce použito
v bezprostředním (taktické) maskování, které omezuje možnosti optického, optickoe-
lektronického, radioelektronického průzkumu včetně vedeného pomocí infračerveného záře-
ní. Dýmy mohou být použity při přeskupování vojsk, zvláště při překonávání nebezpečných
prostorů (chybí-li objížďky), při jejich rozmísťování ve výchozích prostorech a prostorech
soustředění, v době, kdy jsou uskupení vojsk zasazovány do obranné nebo útočné operace,
během rozvíjení operace a boje při plnění jednotlivých bojových úkolů. Využití dýmů může
snížit možnosti průzkumu, tím i ztráty od 15 do 50 %. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že někdy
k omezení možností technických prostředků průzkumu protivníka mohou být využívány
výbuchy leteckých bomb ve velké výšce. Tehdy vznikne prostor zionizovaného vzduchu, který
omezí účinky průzkumu a samonavedení, protože dojde k deformaci získaných informací.
K výraznému zvýšení věrohodnosti opatření klamného maskování a imitace je nutné využít
odpovídající počet sil a bojových prostředků a nutné množství maket k imitaci skutečné

chniky. Například k imitaci uskupení raketových vojsk musí počet maket dosahovat asi 3/4 počtu bojových raket, u mechanizovaných vojsk to představuje 1/4 skutečného početního stavu bojové techniky. K oživení klamných prostorů se používá asi 10 až 15 % skutečných vojsk klamného útvaru nebo svazku. Výzkumy svědčí o tom, že dovedná opatření spojená nahrazením bojových útvarů (týlových zařízení) snižují ztráty asi 20 až 30 i více %.

Jedním z neúčinnějších opatření uskutečňovaných v rámci OPVPZ je vhodné rozptýlení vojsk a týlových objektů. Samozřejmě, že během tohoto opatření je nutné zabezpečit rychlé nutné soustředění vojsk ve stanoveném prostoru a čase ke splnění bojového úkolu. Rozptýlení však nemůže být totožné s rozprášením. Každé rozptýlení musí obsahovat skrytý účel zámysl vedoucí k účinné činnosti, která je nezávislá na podmínkách a situaci.

Při stanovování hranic rozptýleného rozmístění je vhodné brát v úvahu množství palebného systému a zakalkulovat možnosti ÚPS Assault Breaker. V podmínkách pobytu vojsk (týlových zařízení) v obraně, v prostorech soustředění (výchozích prostorech), i za pochodu, musí být bojové prostředky (BP) a jednotky rozmístěny ve větších vzdálenostech mezi sebou 100 - 200 m mezi BP a 1 - 1,5 km mezi jednotkami. Při rozptýlení a klamání, zvláště v prostorech soustředění a ve výchozích prostorech, mohou být ve velkém rozsahu použity outové odražeče ve spojení s tepelnými léčkami. To přinutí protivníka, aby použil variantu maximálního rozptýlení subnábojů (na plochu maximálně veliké elipsy), což ve svém důsledku může vést ke snížení počtu zasažených bojových prostředků od 50 do více %. Mimo to, z hlediska k rozptýlenému rozmístění vznikne "množství cílů", které ztíží výběr těch nejdůležitějších objektů k zasažení.

Současné s rozptýlením, klamáním a taktickým maskováním je nutné uskutečnit opatření, která vedou k radiolokačnímu znetvoření mapy terénu v prostoru rozmístění zvláště důležitých objektů nebo v pravděpodobných prostorech korekce letu, obzvláště u raket s plochou dráhou letu.

Ze zkušeností lokálních válek je patrné, že poměrně pevný a účinný způsob OPVPZ (úderům VPZ) je pro protivníka nečekaný manévry vojsk v poli a prostorová změna prostorů jejich rozmístění. Velikost "skoku" provedeného při manévru (změny prostoru rozmístění) musí být používána k možné vzdálenosti povrchu průzkumu a palebného úderu samonáváděcími hlavicemi nebo na vzdálenost, která zabezpečí vhodné ukrytí (například do rostlin, který je v radioelektronickém stínu). Po uskutečnění manévru (změny prostoru rozmístění) musí být opuštěný prostor změněn na klamný.

Změna prostoru rozmístění vyžaduje přísné dodržování maskovací kázně. Opuštěný prostor vojsky a VS musí být zaneseny do systému operačního maskování.

I nadále jsou spolehlivými prvky OPVPZ opatření, která budou uskutečňována ženijními vojsky. Lze s rizikem tvrdit, že nastala renesance ženijní přípravy terénu vzhledem k OPVPZ. Mezi nejdůležitější je možné připočítat opevňovací vybudování terénu a postavení, která vojska zaujmají, úkryty a přístřešky (okopů) pro BT, přípravu cest a odminovávání terénu ke skrytému a rychlému přemísťování (pochodu) vojsk; provádění speciálně technických úkolů maskování, deformace terénu a účast v odstraňování následků po úderech VPZ.

Tato některá uvedená opatření pasivní obrany proti účinkům VPZ, zvláště ÚPS, je nutné dovedně spojit s jejich fyzickým ničením.

Aktivní působení proti VPZ (ÚPS), jejich ničení a umlčování je nutné uskutečňovat především silami a prostředky dělostřelectva, letectva a bojovými vrtulníky, v úzké součinnosti se silami a prostředky REB, PVO a letectva okamžitě po jejich zjištění - tedy v co nejkratší době zareagovat.

Velké možnosti v boji proti VPZ, které jsou rozmístěny ať již na zemi nebo ve vzduchu, má letectvo schopné zjistit a bezprostředně přímo hned zničit zjištěný objekt. Zvlášť odpovědné úkoly provádějí vojska PVO spolu se všeobecnou protivzdušnou obranou. Tato vojska musí vytvořit účinnou protivzdušnou ochranu vlastních objektů a prvků uskupení, současně také

bojovat s bezpilotními letouny a manévrujícími objekty VPZ ve vzduchu. Navíc se aktivně zúčastňují průzkumu a varování před hrozcím nebezpečím.

Systémy VPZ se skládají z řady prvků, které jsou rozmístěny ať již na zemi, nebo v vzduchu. Zvláště citlivé na palbu všeho druhu jsou pozemní zařízení. Někdy zničení pouze jednoho prvku může vážně narušit možnosti průzkumu a řízení i palebného působení celého systému.

Proto lze také předpokládat, že nejlepší možnosti boje proti ÚPS, je ten, který bude bezprostředně zahájen ihned po zjištění jejich pozemních zařízení. Je třeba počítat s tím, že budou dobře zamaskovány, bedlivě chráněny, pilně střeženy a bráněny proti pozemním i vzdušným úderům. Jsou to malá (bodová) zařízení, která jsou rozmístěna v různých hloubkách, na malé ploše, snadno maskovatelné. Proto také prvořadým úkolem průzkumných prostředků je zjistit včas místa rozmístění, cest a způsobů přemístění pozemních zařízení, zvláště ÚPS. Mimo přímého ničení VPZ raketami a palbami dělostřelectva, úderů letectva a silami, prostředky PVO, v umlčováním a ničení zvláště pozemních zařízení, se mohou účastnit speciální skupiny, které jsou vyslány do týlu protivníka. Jejich výhodou je to, že mohou současně zjišťovat i ničit okamžitě zjištěné objekty.

Je také vhodné vyčleněným útvarům stanovit úkol k ničení pozemních zařízení VPZ protivníka.

V aktivním působení proti VPZ, včetně ÚPS a PS, připadá hlavní role silám a prostředkům REB. Plní se současně dva velmi důležité úkoly: účastní se průzkumu a radioelektronického umlčováním PS a ÚPS a také vytvářejí radioelektronickou ochranu vlastních prvků uskupen (jednotlivých cílů). Použití sil a prostředků REB musí být výběrové, zaměřené především proti citlivým místům (bodům) PS a ÚPS.

Je vhodné zasadit prostředky REB hlavně v době, kdy nejsou známa přesná data o používaných průzkumných a úderných průzkumných systémech. Navíc prostředky REB mohou být použity k umlčení objektů systémů VPZ do doby, kdy jsou zjištěny až po dobu palebného úderu na tyto systémy (nebo úderu vojsky).

Je třeba vzít v úvahu, že některé systémy VPZ, např. PLSS a Assault Breaker jsou chráněny před rušením. V současných podmínkách spočívá problém použití sil a prostředků REB na komplexním a synchronizovaném využití různých prostředků radioelektronického rušení a všelijakých forem radioelektronického umlčování. V boji proti systémům PLSS se může jevit jako efektivní použití vyslačů, které imitují signály rušení jako signály, které jsou uskutečňovány skutečnými radioelektronickými prostředky. Jednorázově použitelné vyslače se musí rozmísťovat v určité vzdálenosti od radioelektronických zařízení, což může vyvolat časově posunutý signál v poměru k reálné pracujícímu zařízení, a tím chybně stanovit souřadnice skutečného zdroje záření.

Při výběru způsobů aktivního umlčování a ničení VPZ, včetně PS a ÚPS, je nutné se řídit následujícími požadavky: např. za každé situace při výběru sil a prostředků k boji, zvláště s pozemními prostředky VPZ, je třeba určit kdo, jaký stupeň a jaké prostředky budou ničit a umlčovat jednotlivé druhy VPZ. U každého z uvedených způsobů musí být vzato v úvahu, že je třeba používat komplexně různé síly a prostředky (dělostřelectvo, letectvo a PVO, REB, speciální útvary, výsadky).

Výběr vhodného způsobu palebného ničení (umlčení jednotlivých zařízení VPZ, včetně ÚPS a PS, bude závislý na době zjištění, hloubky rozmístění, důležitosti zjištěného objektu a pohotovosti sil a prostředků, které by mohly být okamžitě použity k jejich ničení. Orientačně je možné tvrdit, že za zničení a zjištění VPZ musí odpovídat jen stupeň, v jehož pásmu u protivníka jsou tyto prostředky.

Pozemní prostředky řízení ÚPS, jejichž souřadnice byly zjištěny s nezbytnou přesností, je účelné ničit úderem operačně taktických a taktických raket, palbou raketového dělostřelectva a dělostřeleckou palbou velké ráže.

K ničení vzdálených objektů PS a ÚPS včetně pohyblivých pozemních prostředků řízení,

jichž souřadnice jsou zjištěny pomocí průzkumných prostředků, které nezabezpečují vysokou přesnost, a k ničení průzkumných letounů a letounů nosičů prostředků úderů VPZ na letištích je nutné nasadit letectvo, skupiny a jednotky, které působí v hloubce uskupení rotivníka.

Je nutné konstatovat, že třebaže možnosti PS a ÚPS VPZ jsou ohromné, existují nyní velké možnosti vést s nimi účinný boj, zvláště když systém OPVPZ bude jednotně organizačně odhycen a vytvoří nový druh zabezpečení operační a bojové činnosti. Jistě, že zde uvedené návrhy a úvahy mohou vzbudit mnoho výhrad a pochybností. To je však určité zveřejnění různých názorů a výzkumů, jejichž krédem je spojení aktivního působení a ničení pasivní ochrany a obrany objektů, prvků operační a bojové sestavy. To zabezpečí podstatné snížení vlastních ztrát po úderech těchto nepochybně velmi hrozných účinných zbraní neustále modernizovaných a zdokonalovaných. Proto lze učinit jednoduchý závěr, že je nutné zdokonalit také OPVPZ, hledat neustále nové, lepší a účinnější řešení ať již organizačních nebo výkonných, aby byl zmařen záměr agresora a sveden boj s co nejmenšími ztrátami vlastními.

-JM-